

Bajban a feladat

z utcán, az iskolában és a templomban elkövetett csintalanságaimért minden egyes esetben kikaptam a feletteseimtől és a nálam erősebbektől. Még meleg volt arcomon a pofon okozta zsibbadás, amikor jajgatva száguldottam házunk felé, kiabálva, hogy az egész utca hallja s visszhangozza az igazságtalanságot, ami velem megtörténni merészkedett. „Édesanyám! Megvert ez és ez!”, „Édesanyám! Ez és ez csúfolódott velem!”, „Megtépte a hajamat a pap!”, „Édesanyám, édesanyám!”. Édesanyám hol otthon volt hol nem, hol kifaggatott, hol nem, de a legtöbbször a *rúadással* várt, és ellene már nem volt kinél panaszt tenni, hiába is loholtam volna át a világot. Mintha azt a máig érthetetlen *tanítást* akarta volna belém verni, hogy a világ nem *rossz*, én nem vagyok elég jó. Jól tudták azt a felnőttek, hogy a világ nem fenéig tejfel, mégis – ki tudja miért!? – azt akarták, hogy hűséges legyek e különös *titokhoz*. Mert ez bizony titok. Nem véletlen, hogy sem szóval, sem példával nem tudták felfedni, megértetni velem. Pusztán mint súlyos és forró ideát a keresztvízzel együtt öntötték rám. A titok pedig az, hogy a *világ egész*, az *ember* pedig *csonka*. Hogy miben rejlik korunk legfőbb problémája, annak nem én vagyok a megmondója, sőt abban is kételkedem, hogy a világfolyás irányát, történetét és célját élő ember képes felfogni. Abban is kételkedem, hogy van olyan mindenre és mindenkire kiterjedő és érvényes *igazság*, amelynek alapján az egyik ember hatalmába kerítheti a másik embert. Végül a szekularizált optimizmusban is kételkedem, miszerint *mi* (művészek, értelmiségiek, emberek) jobban tudjuk, mi a legjobb a számunkra. Azt azonban keskenyke házam tájkán is tapasztalhattam, hogy az ún. egyetemes, az emberiség *lényegét* érintő „bajoknak” köze van, van köze a titkos *egészhez*. Sokan vannak, akik nem akarnak tudomást venni erről, akik azt akarják, hogy úgy tűnjön, csak ők tudják azt, amit valójában ők sem tudnak. A válságot nem lehet letagadni. A válság elől nem lehet kibújni. A válság akkor szolgál épülésünkre, ha kemény becsülettel megéljük. Ebben mutasson példát a művész, az értelmiségi, de még az egyszerű ember is.

Bevallom, az alább olvasható, a tisztelt olvasóval is megosztott moralizáló sorok helyett, dolgaink, bajaink orvoslásának igazi zálogát abban látnám, ha a világ hajnalán megtörténtekekhez hasonlóan szemünk felnyílna, és felismernénk, hogy bizony *meztelenek vagyunk*. A moldvai Magyarfaluban azt beszélik, Istennek azért kellett kitalálnia a halált, mert a sok milliárd ember nem fért volna el a Földön, pedig Isten e gondjának megoldása érdekében az ember sietett kitalálni a genocídiumot, a felhőkarcolót, és mégis. Ennek analógiájára, látjuk, hogy az emberi *tudás* olyan méreteket öltött, hogy már „nem fér el a világban”, az ember ellen fordult, a végzet szolgálatába állt. A „meztelenség-tudatra” ma nagyobb szükség van, mint valaha volt.

De meztelen voltuk felismerése ellenére se becsüljük le *szavainkat*, amelyek mint-hogy az *örök tartalmak* (igaz, szép és jó) hordozói kívánnak lenni, talán képesek lesznek közvetíteni, hordozni valamit, akár a bajok fő forrásáról is, amit nevezzünk úgy, hogy az „Isten hallgatása”.

A *bizalmatlanság* megteremtette korunk sárkányát, a *gyanakvást*, amely üldöz bennünket. S hogy milyen az élet bizalom és hit nélkül, azt mindannyian tapasztaljuk. Az alkotó ma többet beszél az alkotás nyelvén, mint amennyit csendben hallgat, csekély hallgatását sem biztos, hogy gondolkodással tölti el. Pedig ideje van a böjtnek is. Azzal a kérdéssel végképp nem foglalkozik, hogy (metafizikai szempontból) *igaz-e* az, amit leír. Ha mindenáron szólni akar, beszéljen arról, amiről mások hallgatnak. Beszéljen arról, hogy a „múltá lett Isten” (Pascal Quiguard) tovább már nem ragozható, beszéljen arról, hogy az, aki egyszer volt, az mindörökre van. Bátrak vagyunk együtt elveszni azzal, ami elveszett? Mindjárt kiderülne, valódi értéknek gondoljuk-e azt, ami „elveszett”. Az érték nem veszt el, mert érték nélkül nincs élet.

A baj tünet. Jel, ami jelzi, hogy az egészből valami *múltá* lett, valami más van helyette, ami csak idő múltán képes helyreállítani az egyensúlyt, vagy nem. Ilyesmi nem egyszer egy évszázadban történik meg a világban, hanem naponta megtörténik az egyszeri ember életében. Az idő mindent darabokra tép, mindig újrakezdődik, és beteljesületlen marad. A befejezetlenség pedig hosszú lejárátú. Nem csekély bátorság és feladat ennek tudatában élni.

A művész, az értelmiségi nem *mások számára kiötlött gyakorlati útmutatók* révén, hanem *példaadás* révén képes hatékony eszköze lenni az *igaznak*, a *szépnek*, a *jónak*. Ne foglalkozzon azzal, hogy az igaz, a szép, a jó lejárt szavatosságú érték. Ami jó, szép és igaz, az mindörökre az. A tartalom kiürülhet, bizonyos világréseken már kiürült. Íme, hát itt van a feladat. Csak az az érték halott, amely nem változik, amely kiesik az élet ritmusából. Nincs szükség keresztes hadjáratokra. Az érték (igaz, szép, jó) nem egy élőlény, amely fejlődik vagy hanyatlik, amelyben a történések, az elemek egymásra épülnek, hogy aztán idővel felboruljanak, eltemetessenek. Nem így az ember, aki emancipálódik, különös hatalmat érez magában, észlénnyé karcúsodik, mítosznak tekinti mindazt, ami meghaladja az értelmet, mert így leplezi le kicsinységét, kiszolgáltatottságát, csonka mivoltát. Holott – kivált a művésznek – a *lehetetlen* ügynökévé kell(ene) válnia. Különben marad és újratermelődik az egymásra mutogatás és a sötétség. A lehetetlen csak emberi szemmel lehetetlen. A művész ne akarjon kapni. Elégedjen meg azzal, hogy adhat. Ne adja vissza a jegyet akkor sem, ha az egy (látszólag) értelmetlen és kegyetlen világba szól. Keresse meg az értelmet. Ne kolduljon bizonyítékokért, garanciáért, mert az gyenge, fáradt és beteg hitről, hitetlenségről vall. Hogyan akarahat egy ilyen hit, egy ilyen világnézet a megújulás magjának lenni vagy tetszelegni? Amint vet, úgy arat, amit vet, azt arat. A művész ne akarjon a titok lenni, ne vállalja magára az „Isten” szerepét, de alkotásaiban és tetteiben legyen látható és világos, hogy kapcsolódik a *titokhoz*.

Azt gondolom tehát, hogy a lelki éghajlat körül, profán szavakkal fogalmazva *önmagukban* van a baj, és csak másodsorban a világgal, ahonnan és ahová folyvást menekülünk. De ne nevezzük bajnak, hiszen bár paradoxon, mégis igaz: nincs baj, legalábbis nem nagyobb, mint amennyit a földi létezés elbír. *Feladat* van. Föl kell állni és azt kell mondani: *vétkeztem az ég ellen és te ellened*. A többi már nem a mi dolgunk. Legfeljebb emlékezzünk olykor Franz Kafka szavaira, aki arra figyelmeztet: vigyázzunk, nehogy túléljen minket a szégyenünk.

IANCU LAURA (1978) költő, néprajzkutató. A moldvai Magyarfaluban született, 1997 óta él Budapesten. A moldvai magyarok népi vallásosságát kutatja.